

Záruky zákonnosti ve veřejné správě

Aleš Roztočil

PrF MU 12. 11. 2015

Obsah přednášky

1. Zákonnost ve veřejné správě
2. Záruky zákonosti obecně
3. Interní záruky ve VS
4. Správní soudnictví
5. Ústavní soud
6. Veřejný ochránce práv
7. Právo na informace
8. Další záruky

1. Zákonnost ve veřejné správě: Úvod

- Legalita jako první a nejdůležitější zásada činnosti správních orgánů (§ 2 odst. 1 SŘ)
- Ústava:
  - Právní stát (čl. 1 odst. 1)
  - Legalita výkonu státní moci (čl. 2 odst. 3)
- Zákonnost neznamena pouze vázanost zákonem, ale právem jako takovým, především mezinárodními smlouvami a ústavním pořádkem, jeho hodnotami a principy.

2. Záruky zákonnosti obecně

- Z hlediska forem:
  - Kontrola a dozor
  - Zrušení a sistace aktů
  - Přímé donucení
  - Uplatňování odpovědnosti
- Záruky vnitřní X vnější
- Vnější záruky:
  - ze strany jiných státních/samosprávných orgánů
  - Ze strany občanů
- Záruky mezinárodní

3.1 Dozor, dohled a kontrola

- Správní dozor X vnitřní (interní) dozor ve VS
- Dozor státu nad orgány územní samosprávy (přenesené a samostatné působnosti)
- Kontrolní řád (zákon č. 255/2012 Sb.)
  - Práva a povinnosti kontrolních orgánů a kontrolovaných osob
  - Průběh kontroly
  - Výsledek kontroly: kontrolní protokol
  - námitky proti kontrolnímu protokolu
  - „Vyřízení“ námitek
- Zákon o finanční kontrole (č. 320/2001 Sb.)

3.2. Instanční kontrola

- Správní řád:
  - Opravné prostředky
    - Odvolání (§ 81), rozklad (§ 152), námitky (§ 117)
  - Přezkumné řízení (§ 96 – 99, § 156/2, § 165, § 174)
  - Atrakce, delegace (§ 80 odst. 4, § 131)
  - Opatření proti nečinnosti (§ 80)
  - Stížnost (§ 175)

4.1. Správní soudnictví - obecně

- Organizace a vývoj
- Řízení podle části páté o. s. ř./správní soudnictví
- Konfliktní senát
- Nejvyšší správní soud
  - Rozšířený senát
  - Volební soudnictví
  - Kárný soud
  - Kompetenční senát

4. 2. Správní soudnictví - pravomoc

- Pravomoc správních soudů:
  - Ochrana veřejným subjektivním právům (§ 2)
  - V oblasti veřejné správy (§ 4/1/a)
  - Proti správním orgánům
  - Subsidiarita (§ 5)
  - Výluky (§ 6)

4.3. Správní soudnictví – žaloba proti rozhodnutí

- Definice rozhodnutí (§ 65 odst. 1 s.ř.s.)
- Procesní aktivní legitimace – rozsah přezkumu
- Odkladný účinek žaloby (§ 73)
- Dispoziční zásada a koncentrace (§ 71)
- Kasační princip
- Princip plné jurisdikce – možnost doplnění dokazování (§ 77)
- Rozhodování podle skutkového a právního stavu, jaký zde byl v době rozhodnutí správního orgánu (§ 75 odst. 1)

4.4. Správní soudnictví – žaloba proti nečinnosti

- Povinnost vyčerpat prostředky nápravy ve správním řízení
- Lhůty 1 rok od uplynutí lhůty pro rozhodnutí nebo od posledního úkonu
- Soud přezkoumá i důvodnost přerušení správního řízení
- Zvláštní případ „oživlé mrtvoly“
- Výrok, kterým se ukládá vydat rozhodnutí ve stanovené lhůtě

4.5. Správní soudnictví – zásahová žaloba

- Široké pojetí zásahu: vše co zasahuje do práv a není rozhodnutím ani nečinností
- Přísné lhůty (2 měsíce subjektivní, 2 roky objektivní), vyčerpání prostředků nápravy
- Podmínky důvodnosti
- Deklaratorní výrok (jde-li o zásah ukončený), negatorní, resp. ukládající obnovení stavu před zásahem
- Otázka existence či souladu zásahu se zákonem je otázkou důvodnosti, nikoli přípustnosti žaloby.

4. 6. Správní soudnictví – návrh na zrušení opatření obecné povahy

- Vloženo do s. ř. s. v roce 2005
- Absence legální definice OOP
- Novela s. ř. s. č. 303/2011 Sb.
  - Zavedení koncentrace a dispoziční zásady
  - Lhůta pro podání návrhu
  - Věcná příslušnost krajského soudu

4. 7. Správní soudnictví – kasační stížnost

- O kasační stížnosti rozhoduje NSS
- Kasační stížnost je přípustná i proti procesním usnesením KS, s výjimkou:
  - Rozhodnutí, kterými se pouze upravuje vedení řízení
  - Rozhodnutí, která jsou podle povahy dočasná
- Dále vyloučeny kasační stížnosti
  - opakovaně brojící proti otázkám o nichž NSS již v téže věci rozhodl
  - Brojící pouze proti důvodům rozhodnutí KS
  - Pouze proti rozhodnutím o nákladech řízení
- Důvody kasační stížnosti: právní, skutkové i procesní
- Nepřijatelnost kasační stížnosti (§ 104a)
- Možnost NSS zrušit rozhodnutí orgánu VS

5. Ústavní soud

- Ústava, čl. 83 až 89
- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
- Ve vztahu k VS ÚS rozhoduje:
  - § 72 O ústavních stížnostech proti rozhodnutím opatřením nebo jiným zásahům VS
  - § 64 O zrušení normativních správních aktů
  - § 120 Spory o kompetenci mezi státními orgány a ÚSC
- Podmínka vyčerpání opravných prostředků (§ 75)

6. Veřejný ochránce práv

- Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv
- Poslání – ochrana osob ve vztahu k VS
  - Zákonnost
  - Dodržování principů právního státu a dobré správy
- Zvláštní poslání: ochrana osob omezených na svobodě
- Nemá kasační nebo donucovací pravomoci, spíše působí jako mediátor
- Prověřování podnětů (šetření)
- Oprávnění podat návrh na zahájení kárného řízení proti soudci nebo státnímu zástupci
- Oprávnění k žalobě proti rozhodnutí VS (§ 66 odst. 3 SŘS)
- Oprávnění k návrhu na zrušení podzákonného předpisu (§ 64/2f ZUS)
- Oprávnění účastnic se řízení o zrušení předpisu (§ 69/3 ZUS)

7.1. Právo na informace

- Listina základních práv a svobod:
- Čl. 17 odst. 1: *„Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.“*
- odst. 5: *„Státní orgány a orgány územních samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.“*
- Smysl a účel práva na informace
- Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (InfoZ)

7.2. Právo na informace: zákonné garance

- Materiální garance:
- § 2/1 InfoZ: zásada poskytovat veškeré informace vztahující se k působnosti povinných subjektů (stát, ÚSC, veřejné instituce)
- pokud není dána některá taxativně stanovená výjimka z informační povinnosti
- zásada výjimky vykládat úzce

7.3. Právo na informace: zákonné garance

- Procesní garance:
- formální rozhodování o neposkytnutí informace
  - Odmítnutí (částečné) žádosti
  - Odložení žádosti
- Lhůty pro vyřízení žádosti
- Stížnost na vyřizování žádosti
- Odvolání

8. Další záruky

- Právo petiční
- Právo shromažďovací
- Nejvyšší státní zástupce
- Ministerstvo vnitra
- Oprávnění občanů a členů zastupitelstev ÚSC
- Oprávnění poslanců požadovat vysvětlení od členů vlády a vedoucích správních úřadů
- Interpelace

Díky za pozornost